

Початкова школа і сучасність

№10(26) **ЖОВТЕНЬ**
2016

**ПЕРЕДПЛАТНИЙ
ІНДЕКС 86516**

Птахи – наші друзі

Конференція з природознавства, 2 клас

Антоніми

Урок української мови, 3 клас

Кути. Читання кутів.

Вимір і побудова кутів

Заняття спецкурсу «Геометрія», 4 клас

Церемонія нагородження

«Перлини України»

Сценарій свята до Дня працівника освіти

**Особливості педагогічної адаптації
дітей до навчання в школі: поради
батькам першокласників**

**Риторичні прийоми зацікавлення
та утримування уваги молодших
школярів**

ВИДАВНИЦТВО
«БЛИЙ ТИГР»

Початкова школа і сучасність

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить щомісяця

№ 10 (26) ЖОВТЕНЬ 2016

Заснований у вересні 2014 р.

ЗАСНОВНИК

ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «БІЛИЙ ТИГР»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Світлана МАРТИНЕНКО,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Надія БІБІК,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ДІЙСНИЙ ЧЛЕН НАПН УКРАЇНИ,
ГОЛОВНИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК
ВІДДІЛУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Марія БРАТКО,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДИРЕКТОР УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО КОЛЕДЖУ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Алла ЖУКОВА,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДИРЕКТОР
ГІМНАЗІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН № 323
ДАРНИЦЬКОГО РАЙОНУ м. Києва

Василь ЖУКОВСЬКИЙ,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»

Олена МАТВІЄНКО,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАСТУПНИК ДЕКАНА З НАУКОВОЇ РОБОТИ
ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Тетяна ПУШКАРЬОВА,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК,
ДИРЕКТОР СКАНДИНАВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ
ДАРНИЦЬКОГО Р-НУ м. Києва

Ольга СЛОНЬОВСЬКА,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Лариса СОЛОВЕЦЬ,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ВІДМІННИК ОСВІТИ УКРАЇНИ,
ЗАСЛУЖЕНИЙ ВЧИТЕЛЬ УКРАЇНИ

Людмила ХОРУЖА,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Ірина ШАПОШНИКОВА,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ І МЕТОДИКИ
ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІКИ
І ПСИХОЛОГІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Віктор ЮРЧЕНКО,

КАНДИДАТ ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДИРЕКТОР ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Роман ЯРОШЕНКО,

КАНДИДАТ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗМІСТ

СЛОВО ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Вітання з Днем працівника освіти

2

МОВОЮ НАУКИ

Світлана МАРТИНЕНКО

Особливості педагогічної адаптації
дітей до навчання в школі: поради
батькам першокласників

3

Олена ВАЩЕНКО

Соціальне здоров'я як запорука
успішного життя дитини
в сучасному суспільстві

25

Тетяна ЯЩУК

Мовна тема «Текст. Речення»
Завдання з української мови,
3 клас

29

Алла КУЦ

Кути. Читання кутів.
Вимір і побудова кутів
Заняття спецкурсу «Геометрія»,
4 клас

31

Катерина КИРИЛЮК

Церемонія нагородження
«Перлини України»
Сценарій свята
до Дня працівника освіти

8

Геннадій БОНДАРЕНКО

Риторичні прийоми зацікавлення
та утримання уваги молодших
школярів

12

МЕТОДИЧНИЙ АРСЕНАЛ УЧИТЕЛЯ

Тетяна БИЧКО

Формування громадянської
компетентності молодшого
школяра шляхом реалізації
виховного потенціалу
навчального процесу

35

Людмила АКУН

Україна – велика родина.
І, як рідная мати для всіх нас, єдина
Виховний захід

40

СТОРІНКА ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ

**Твори учнів початкової школи
про сонечко та матусю**

Укладено магістранткою
Педагогічного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка
Інною ГНЕД

46

ЦЕ ЦІКАВО!

Загадки для дітей

21

Скоромовки

34

Хто живе найдовше?

45

Риторичні прийоми зацікавлення та утримування уваги молодших школярів

Геннадій БОНДАРЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ

Аудиторія – найкращий учитель красномовства...

Скилеф

*Публіка – той інструмент, на якому грає оратор,
але це живий інструмент, який проявляє,
зі свого боку, особисту активність.*

*Між тими, хто говорить, і тими, хто слухає,
відбувається безперервний обмін
почуттями і настроями;*

хто не відчуває цього, не здатний бути оратором...

Едуард Лабуле

Від учителів початкової школи досить часто можна почути такі висловлювання про учнів, як: «тривалий час не може всидіти на місці», «слухає, але не запам'ятовує», «неуважний на уроці», «часто відволікається» тощо. Як стверджують психологи, учні 6–7 років мають недостатньо розвинену здатність концентруватися та тривалий час утримувати увагу. Для втримання уваги молодшим школярам потрібні додаткові стимули, тому що вольові процеси ще перебувають у процесі становлення.

Учитель на уроці має вміти привертати, сконцентрувати, утримати увагу учнів молодшого шкільного віку. Переконані, що в цьому йому допоможуть поради педагогічної риторики.

Порада 1. Розпочинайте урок із такого, що могло б здивувати та зацікавити учнів.

Це може бути експеримент, відеофрагмент казки, мультиплікаційного, документального фільму або цікава історія проблемного характеру. Їх обов'язково потрібно пов'язувати із змістом навчальної інформації. Відеофрагменти, історії повинні не лише емоційно впливати, але й збагачувати учнів новою інформацією. Перед їх переглядом або розповіддю, необхідно поставити проблемне запитання або завдання перед школярами.

На початку вивчення нового матеріалу й впродовж уроку бажано неодноразово пояснити учням: *навіщо їм вивчення нового матеріалу; що воно їм дасть; що вони будуть уміти, якщо його засвоять тощо.*

Залучайте школярів у процес пояснення. Попросіть їх допомогти зробити допоміжні обчислення, намалювати схему або креслення, поміркувати разом, де можна застосовувати досліджуваний матеріал у житті. В учнів з'являтиметься відчуття власної значущості і, як наслідок, інтерес та уважність.

Порада 2. Створіть творчу ситуацію під час мовленнєвого контакту.

Застосовуйте фрази на зразок: «Як ви розумієте...», «Самі бачите, що...», «Ви не втомилися?», «Не швидко?», «Подумайте, будь ласка...», «А тепер разом подумаємо...», «Тож подивимся...», «Згадали, так?», «Сподіваюся, це не викличе сумнівів.», «Із цим ви погоджуєтесь?», «Це всім зрозуміло?», «Сформулюємо разом...», «Звичайно вас цікавить...», «Ви не втомилися?», «Не швидко?», «Уявіть собі, що...», «Напевно, ви вже здогадалися...», «Підкреслюю... і ось чому...», «До речі, чи відомо вам...», «А тепер подивимся і порівняємо...», «Бачу у ваших очах запитання...», «Вас не повинно здивувати...», «Вам усім відомо...», «Ви можете заперечити мені, що...», «Можете собі уявити...», «Я не можу не поділитися з вами своїми враженнями...», «Для мене важлива ваша думка...», «Я дуже ціную вашу допомогу...».

Порада 3. Застосуйте пряму вимогу уваги.

«Послухайте, будь ласка!», «Прошу звернути на це увагу!», «Я ще раз звертаю вашу увагу на ...!», «Уважно послухайте!..», «Поміркуємо!», «Спробуємо розібратися!», «Виправляйте, якщо я помилилася!», «Пригадаймо...!», «Думаймо!..»

Порада 4. За найменшої можливості схвалюйте діяльність учнів, створюйте піднесений настрій, ситуації успіху.

«Правильно!», «Згоден!», «Молодці, правильно!», «Я був переконаний, що ви знаєте!», «Я переконаний, що ви зможете!», «Дуже добре!», «Звичайно!», «Авжеж!», «Безперечно!», «І я такої ж думки!», «Очевидно, це саме так!», «Ви обрали надзвичайно вдале (розумне) розв'язання!», «Не хвилюйтеся, всі роблять помилки!», «Спробуйте ще раз і вам (тобі) обов'язково вдасться...!», «Я в захопленні від вашої ідеї!», «Я вірю у вас (тебе)!», «Ви такі винахідливі!», «У вас завжди чудові ідеї!», «Я вами захоплююсь!», «Це чудове запитання!», «Я з вами щодня вчуся новому!», «Відмінно сказано!».

Так, наприклад, теплий приємний голос викликає естетичну емоцію, захоплення і притягує. Мовлення швидке, уривчасте, гучне викликає хвилювання, а розмірене, монотонне та тихе – викликає сон. Мовлення різноманітне у динаміці привертає увагу, насторожує. Учителю повинен виражати у своєму мовленні ставлення до того, про що він говорить.

Не забувайте про паузи. Робіть зупинку на слові, яке потрібно виділити.

Загальні рекомендації щодо темпу мовлення:

- швидше виголошується все те, що пов'язане з радістю, схвилюваністю, напруженістю і швидкою зміною подій у часі;
- у межах речень швидше промовляється все те, що становить доповнення, уточнення;
- діалогічна форма мовлення має бути трохи швидшою, ніж монологічна;
- повільніше промовляється все те, що пов'язане зі смутком, журбою, журливістю, повільною зміною подій у часі;
- повільніше промовляються фрази, особливо важкі у смислового відношенні;
- у межах окремих речень варто дещо сповільнювати вимову, найважливіших для вираження змісту слів, найчастіше тих, що виділяються логічним наголосом.

Порада 5. Не забувайте про порівняння.

Порівняння забезпечують образність інформації, яка повідомляється. Вони допомагають молодшим школярам зрозуміти нову інформацію на фоні відомих понять, реальних або спрощених, дозволяють усвідомити основну ідею та зосередити увагу на ній.

Порада 6. Змінюйте інтонацію.

Правильна вимова слова в усіх його інтонаціях дозволяє активізувати механізм сприйняття. Зміни інтонації потрібні для створення акценту на найбільш важливому, найбільш потрібному. На слові, яке є головним у реченні, рекомендується підвищувати голос, щоб показати, що воно визначальне – суть усього речення. Водночас, необхідно змінювати темп, варіювати ним.

Пам'ятайте про відтворення в усному мовленні розділових знаків:

- крапка вказує на завершеність думки, вимагає зниження голосу і тривалої паузи;
- кома свідчить про незавершеність думки, фіксує коротку паузу і часто вимагає підвищення голосу; існує

чотири типи читання коми (протиставлення, фігура переліку, фігура вставної фрази, кличний відтінок);

– крапка з комою вимагає неповного, порівняно з крапкою, зниження голосу і меншої паузи;

– дві крапки вказують на продовження, голос знижується менше ніж на крапці, і пауза менша; перед двома крапками темп може трохи прискорюватися; спосіб мовлення – пояснювальний (тлумачний);

– три крапки можуть вимагати підвищення голосу, коли після них продовжується чи закінчується висловлення думки, або зниження голосу, коли те, що можна було б додати, не є важливим;

– тире вимагає такої голосової фігури, яка немов би заповнювала пропущене; перед тире голос круто піднімається, а після нього різко падає; пауза середня.

Порада 7. Пам'ятайте про міміку, жестикуляцію і поставу.

Піднесений настрій, усмішка легко передаються учням і створюють позитивний емоційний комфорт, який позитивно впливає на ефективність діяльності педагога та учнів.

Можна привертати увагу молодших школярів за допомогою жестів. Піднята права рука допомагає повернути увагу всіх учнів; рука, що рухається – допомагає активізувати увагу під час пояснення усного матеріалу; відкриті долоні викликають позитивні відчуття, змушуючи слухачів дивитися на педагога; «руки, які малюють» (зображувальна жестикуляція) додають емоцій та динаміки мовленню педагога.

Якщо вчитель початкової школи сидить, то йому буде складніше утримати увагу тих учнів, у яких є проблеми з концентрацією. Час від часу необхідно змінювати своє місце розташування, переміщуючись класом так, щоб перебувати в полі зору особливо неуважних учнів. Якщо педагог, який стоїть біля дошки, зрозумів, що діти почали стомлюватися й відволікатися, необхідно досить швидко перейти в кінець класу, щоб учням довелося змінити свої пози. Вони повернуться до вчителя, їхня увага знову на певний час сконцентрується. Після можна переміститися, наприклад, до вікна тощо.

Порада 8. Надавайте перевагу діалогічному (полілогічному) мовленню.

Застосовуйте такі слова, як: «Візьмемо...», «Розглянемо...», «Зупинемося...», «Перейдемо...», «Уявимо...», «Переконаний, що знайдеться багато учнів, які скажуть...» тощо.

На нашу думку, ефективним прийомом є міркування вголос, коли учитель проговорює свої думки перед учнями, ставить собі запитання і відповідає на них.

Отже, щоб зацікавити та утримувати увагу молодших школярів, необхідно розпочинати урок із такого, що могло б здивувати та зацікавити учнів; створювати творчу ситуацію під час мовленнєвого контакту; застосовувати пряму вимогу уваги; за найменшої можливості схвалювати діяльність учнів, створювати піднесений настрій, ситуацію успіху; не забувати про порівняння; змінювати інтонацію, пам'ятати про міміку, жестикуляцію і поставу; надавати перевагу діалогічному (полілогічному) мовленню.

Увага є саме ті двері, через які проходить все, що тільки входить у душу людини із зовнішнього світу...

К. Ушинський